

Guggenheim, el nou 'Mr Marshall'

El proper 18 d'octubre Bilbao obrirà les portes del seu Museu d'Art Modern i Contemporani, el Guggenheim, un projecte emblemàtic que naix enmig de la polèmica. El món cultural basc ha aixecat la veu contra un projecte que depèn de l'altra vora de l'Atlàntic.

La Foundation Solomon R. Guggenheim de Nova York ja pot descansar en veient que finalment ha dut a terme el somni de crear nous centres per exposar-hi les seves col·leccions d'art contemporani i, fet i fet, omplir les seves arquitectures debilitades. També poden descansar les institucions basques (govern

JOSÉ SIMAL

basc, Diputació de Biscaia) que, després d'exhaurir les arquitectures del país en l'esforç de revitalitzar econòmicament Bilbao i d'oferir un projecte il·lusionador a la societat basca, veuen com s'aixeca a la riu de la ciutat, allà on temps enrere es dreçaven els omnipotents Altos Hornos de Vizcaya, el superb edifici de l'arquitecte californià Frank Gehry, un edifici que ja s'ha erigit en símbol de la capital èuscar.

Aquesta construcció ("Flor de titani", "col-i-flor", "arquitectura del caos", "bolet atòmic" o com diria el controvertit escultor basc Jorge Oteiza, ja octogenari, "fàbrica de formatges") s'ha convertit, per a goig dels uns i desplaer dels altres, en l'atribut del canvi i la modernització d'una ciutat que va veure desmantellar, durant la dècada dels 80, tota la indústria pesant (Altos Hornos i Euskalduna). Bilbao no acabava de trobar cap nou revulsiu per a enfilarse al nou segle amb més il·lu-

sió. Ara ja el té. Els alts forns van caure i ara s'hi aixeca al damunt el gran museu de Gehry. Les drassanes d'Euskalduna van ensorrar-se i ara s'aixeca damunt les seves ruïnes el palau d'òpera i música d'Euskalduna.

Queden enrere llargs anys de discussions, polèmiques i secrets molt ben guardats; gairebé ningú no en discuteix avui la conveniència ni l'originalitat arquitectònica, però molts, en el món cultural basc, temen que el Guggenheim, que obrirà el 18 d'octubre, es converteixi en "la gran escola de les nostres incongruències i paradoxes", com diria l'antropòleg basc, Joseba Zulaika, autor de *Crònica de una seducció*.

Nova aposta. A principi del 92 se signava l'acord definitiu entre les institucions basques i la fundació novaiorquesa. Havien fracassat els intents de fer venir a Euskadi plantes de la Volkswagen i de la General Motors, com fallava també l'aposta per Mac Donell Douglas. Els bascs cercaven treballament un "mister Marshall" que els portés la prosperitat i van trobar-lo a Nova York en el magnat Thomas Krens, director de la Foundation Solomon R. Guggenheim. També a ells, els havien donat carabasses Salzburg i Viena en l'intent d'oferir en franquícia les seves col·leccions. Uns i altres van trobar-se, doncs, amb interessos coincidents, i van donar-se la mà. Euskadi necessitava immemorar-se en una aposta de futur que, arriscada i tot, li permetés de presentar-

se al món amb una imatge diferent de l'habitual. I els novaiorquesos, encara que Bilbao no fos la "plaça" més adequada, apostaren per la ciutat amb l'esquena ben guardada: sense posar-n'hi ni cinc.

El capital del museu és íntegrament èuscar. Segons dades oficials, el projecte costa uns 24.000 milions de pessetes, comptant-hi totes les despeses de construcció, els 2.000 milions a fons perduts al Guggenheim per poder disposar del seu fons, més 6.000 de destinats a comprar col·lecció pròpia. Segons el pla operatiu, el dèficit d'exploració vorejarà els 1.600 milions anuals que seran sufragats per les butxaques basques.

Ara, si els diners vénen de les arquitectures basques, la gestió tècnica i artística anirà a càrrec de Nova York, en contacte amb la Fundació Guggenheim Bilbao, formada per les institucions basques susdites i per la Fundació de Nova York. Un museu a Bilbao, dirigit i gestionat des de l'altra banda de l'Atlàntic...

El primer i últim objectiu de l'aposta del Guggenheim ha estat i és, econòmic, com afirma Juan Luis Laskurain, ex-diputat de Finances de Biscaia: "El Guggenheim generarà tanta economia o més que l'acereria de Biscaia". Val a dir, després de l'ensulsiada industrial i econòmica de Bilbao, a la fi dels anys 80, les autoritats han cercat un altre "ganxo" per incentivar l'economia biscaïna i basca. I aquest "ganxo" és el Guggenheim. Tal com es desprèn del pla estratègic de Bilbao Metròpoli 30,

Museu Guggenheim. El fet que la gestió tècnica i artística es duga a terme des de Nova York ha aixecat suspicàcies entre els sectors culturals i socials bascos.

un dels envits principals de la revitalització econòmica de Bilbao és la creació d'una infraestructura, un mercat i una indústria culturals.

En aquest sentit el Guggenheim forma part d'un pla d'infraestructures més ampli (Metro de Bilbao, palau Euskalduna...) que en opinió del director del museu, Juan Ignacio Vidarte, no té pas per únic objectiu de respondre a la demanda cultural, sinó de regenerar econòmicament i urbanísticament la capital biscaïna. És a dir, que és més que no un projecte cultural. Allò que preval és l'economia, no pas la cultura. L'objectiu fóra d'enllaçar l'art amb l'economia, concebut com un sector econòmic que, des d'un punt de vista empresarial pot ésser rendible.

Més esbalaïdor que el desemborsament econòmic, ha estat la "cura" extrema amb què s'ha menat la gestió des del 1991, sense ni mica d'informació transparent. Ningú no ha criticat la conveniència de construir el museu, sinó el fet que el museu acabés complaent únicament els desigs dels nord-americans en detriment de la cultura èuscara.

Com s'integrarà al país el museu

El Guggenheim s'ha convertit en el símbol de la modernitat de Bilbao. L'escultor Jorge Oteiza ha definit aquest edifici emblemàtic com una "fàbrica de formatges".

Abraçant el pont de la Salve

Impressionant. Podríem recórrer al diccionari de sinònims per trobar adjectius més cridaners, però el recurs clàssic és el que sintetitza més bé, en aquest cas, la magnitud de l'edifici —emblemàtic abans i tot d'obrir les portes—, dissenyat pel nord-americà Frank Gehry. Una escultura que alberga un museu. Hi ha qui vaticina que la "flor de titani" pot esdevenir una de les construccions arquitectòniques més impressionants d'aquesta fi de segle. Hi ha opinions per a tot gust i tota interpretació de la seva aparença externa d'allò més variades, però n'hi ha ben pocs que en posin en dubte l'originalitat i la personalitat del disseny. Però allò que ha connectat amb la ciutadania, allò que més li ha arribat al cor, és la seva inserció urbana a Abandoibarra, a la ria del Nerbió, "abra-

çant" el pont de la Salve, en ple centre de la ciutat, on s'aixecaven els vestits pavellons de l'acereria basca. Diuen que Thomas Krens un dia va albirar el solar d'Abandoibarra fent *footing* pels carrers de Bilbao i va establir que aquest era el lloc on s'havia de construir un edifici que es transformés en "símbol d'identitat de tota la regió". Hi ha qui manté que fou Gehry mateix qui va enfilar-se al cim de l'Arxanda i des d'allà dalt va decidir l'emplaçament actual del Guggenheim.

El museu es troba en el famós "triangle cultural", a pocs metres del teatre Arriaga, el Museu de Belles Arts i la Universitat de Deusto, fet que converteix aquesta àrea en un dels grans atractius de tots aquells qui, aprofitant l'ocasió, vulguin acostar-se a Bilbao.

Com diu el prestigiós arquitecte Rafael Moneo, l'edifici de Gehry "fa professió d'optimisme volent mostrar als ciutadans la urgència d'una nova Bilbao".

L'edifici consisteix en un conjunt d'onze volums informes on, ni per mal de morir, no hi ha cap pla paral·lel, i tots recoberts de titani, pedra ocre i vidre. Els 24.000 m² de superfície es reparteixen en tres nivells organitzats al voltant d'un atri central de 650 m² per 50 d'alçada. La meitat de la superfície (11.000 m²) és dedicada a l'exhibició d'obres, repartides en una vintena de galeries. Algunes de les sales, com ara la sala Fish, té no pas menys de 2.945 m². Auditori, cafeteria, restaurant, botiga..., heus ací alguns dels serveis d'aquest museu que obrirà el dia 19 d'octubre d'enguany. I. G.

Projecte museogràfic

El museu Guggenheim Bilbao obrirà amb una exposició titulada *Els museus Guggenheim i l'art d'aquest segle*, integrada per tres-centes obres d'art modern i contemporani procedents de la Fundació de Nova York i de la col·lecció pròpia, encara incipient, de la pinacoteca de Bilbao, sota la idea que la col·lecció del museu és una enciclopèdia d'obres mestres de l'art europeu i americà del segle XX.

Aquesta exposició inaugural analitza tota la varietat de l'art d'aquest segle, des de les innovacions cubistes dels primers anys fins als experiments d'aquests últims temps amb tecnologies basades en mitjans de comunicació. Hom podrà veure-hi obres d'artistes com ara Marc Chagall, Vasily Kandinski, Henri Matisse i Picasso. Entre els representats de l'expressionisme abstracte americà i l'art informal europeu es destaquen Wilhelm De Kooning, Jean Dubuffet, Jackson Pollock i Mark Rothko. També s'hi podran veure obres de Chillida i Tàpies. Entre els artistes bascs, a banda de Chillida, hi ha obres de Cristina Iglesias, Dario Urzay, Prudencio Irazabal, Juan Luis Moraza i Txomin Badiola. Miquel Barceló i Joan Miró seran també exposats. L'obra absent de la inauguració, malgrat la insistència de les autoritats basques i novaiorqueses, és el *Gernika* de Picasso, perquè el 12 de maig d'enguany, el patronat del Reina Sofía, al·legant el seu estat delicat, va decidir per unanimitat que el quadre picassà no aniria a Bilbao. Però a Bilbao encara no han desistit i preveuen que, d'aquí a un parell d'anys, en ocasió de

JOSÉ SIMAL

Juan Ignacio Bidarte. És el director del Guggenheim.

l'exposició *Picasso i la guerra* anirà a la capital èuscara.

El Guggenheim Bilbao ha despès prop de 2.000 milions dels 6.000 previstos per a la seva col·lecció, amb obres de De Kooning, Kiefer, Polke...

Durant els quatre anys vinents hi ha previstes retrospectives del fons dels "col·legues" novaiorquesos, amb exposicions monogràfiques d'art xinès, del futurisme, Vasily Kandinski, l'art llatinoamericà del segle XX, Robert Rauschenberg, Francesco Clemente, James Rosenquist o de la Factory de Warhol...

Ara, els experts en art ja han aixecat el crit en veient que el museu obre les portes i que encara no hi ha director artístic. Qui sap si, també ells, no han arribat a la conclusió que, com a Nova York, el principal atractiu del museu serà el seu edifici... I. G.

Guggenheim Bilbao? Heus ací una des les preguntes clau que ressonen per tot l'àmbit cultural i social basc. "No es veu com aquest projecte gegantí es pot integrar amb la societat", assevera Ramon Zallo.

L'antropòleg Joseba Zulaika, en un llibre ple d'ironia i de paròdia, *Crònica de una seducció*, explica la manera com Krens va convèncer les autoritats basques de la viabilitat del seu pla. En opinió seva, aquest museu dependrà totalment del Guggenheim de Nova York, de manera que esdevindrà un centre condicionat a les seves necessitats.

No hi ha treva, la gent de la cultura basca està irritada, no entén com és que s'ha fet un projecte faraònic sense tenir en compte la seva opinió. No entenen com és que una pinacoteca d'aquest calibre s'ha pogut construir "d'esquena al teixit cultural d'Euskadi". Són conscients que la iniciativa absorbirà una part importantíssima del pressupost del Departament de Cultura de Mari Carmen Garmendia, fet que afectarà la resta de museus i disciplines culturals que depenen de l'erari públic. "La ria de Bilbao es convertirà en el canal de Panamà. Els artistes navegarem per aigües pròpies i internacionals sota pavelló estranger", reblava l'escultor Agustin Ibarrola. Tot-hom en tem les conseqüències immediates: editorials, grups de música, col·lectius de normalització de l'èuscar, sales d'art...

Inaki Gorostidi

La mirada del tafur

Ferran Torrent

En els anys 70, els germans Torres regenten una cafeteria a València. La clientela que hi acudeix és ben peculiar, però la situació es complica quan un anarquistista busca refugi al local.

Bromera
"L'Eclectica", 49

Criteris lingüístics

Aquests Criteris lingüístics, dirigits per Josep Lacreu, pretenen indicar l'opció més adequada per a l'ús del valencià en l'àmbit de les dependències administratives de la Generalitat Valenciana. Són, a més, un punt de referència molt útil per a qualsevol usuari de la nostra llengua.

Denes 10 Editorial
"Propostes lingüístiques", 1

Comunicar la ciència

P. Alberola i altres

Quin tipus de llengua hem de fer servir quan fem ciència? Com podem assegurar la concisió, la precisió i la universalitat del llenguatge científic? Aquest llibre posa al vostre abast molts recursos que ajuden a millorar la capacitat de comunicar la ciència.

Edicions del Bullent
"Recursos", 2